

Felix Kreisel: Dmitrij Volkogonov: från stalinism till antikommunism.

(18 juni 1996)

Den 5 december 1995 dog en av de främsta stalinistiska, antikommunistiska lögnaktiga ”historikerna” i Moskva. General Dmitrij Volkogonov klättrade upp till toppen av den sovjetiska byråkratiska pyramiden längs tre ”stegar”: han befordrades till generalöverste inom militären, som historiker stod han i ledningen för Militärhistoriska institutet, och som god partiman var han ställföreträdande chef för den sovjetiska arméns politiska departement, som var en underavdelning till centralkommittén. Volkogonov hoppade av det sammanfallande partiet tidigt nog för att kunna ta på sig rollen som Jeltsins främsta militära och historiska rådgivare. Efter 1992 var han en av tre personer som gav Jeltsin råd i frågor som rörde den nya klassificeringen av de sovjetiska hemliga arkiven, och han reste ett antal gånger runt i USA och andra länder och representerade sin ”demokratiska” chef.

Volkogonov måste betecknas som **hovhistoriker**, det vill säga den härskande elitens medaljprydda och juvelprydda hovman vars specialitet är att duka upp de historiska myter som hans herrar kräver och begär. Varenda kung, påve, tsar eller president behöver en sådan lakej, en specialist på att försköna och förhärliga sin härskare, en slipad forskare som förvirrar och förbryllar folket och på så sätt skyddar och bevarar sin motbjudande regim. General Volkogonov kommer att bli ihågkommen som en av de främsta utövarna av det som Trotskij så passande beskrev som ”**Stalins förfalskarskola**”. Det som gör Volkogonovs karriär så intressant är det sätt på vilket den belyser stalinismens antimarxistiska och antikommunistiska natur.

Volkogonov uppfostrades i och ledde senare en historieskrivningsskola som var anmärkningsvärt grov och enkel. Till skillnad från historiker i väst hade historierna som deras stalinistiska kollegor skrev inget sammanhang eller något samband med historiska fakta. Nevskij, Jaroslavskij, Gusev, Zjdanov, Suslov och Volkogonov blev bäst i klassen genom att dölja fakta, tysta och mörda vittnen, makulera böcker, hitta på berättelser som helt och hållet gripits ur luften. Den härskande eliten behövde kolossala mängder lögner just därför att den själv var en levande lögn. Den stalinistiska byråkratin låtsades vara kommunistisk men var inte det; den låtsades vara revolutionär och progressiv, men var en av historiens mest reaktionära krafter; den låtsades att inte ens existera, men var den mest synliga, fullstoppade, fördärvade och nedbrytande ondskan inom det sovjetiska systemet.

Den läsande allmänheten i USA borde ha blivit än mer förvånad över den utomordentliga behandling som Volkogonovs senaste verk fick. Det amerikanska historiska etablissemanget ansträngde sig verkligen för att hylla och upphöja böckerna. De översattes och gavs ut rekordsnabbt, de recenserades i elitens alla tidskrifter och recensionerna var till största delen smickrande och okritiska. Med tanke på det välförtjänta förakt med vilket historiker i väst tidigare har behandlat de sovjetiska historiska monografierna, var denna inställning förvånande. Vi ska ta itu med recensenterna senare men nu måste vi övergå till böckerna själva.

Denna uppsats kan inte göra en genomgripande analys av varenda lögnaktig myt som Volkogonov väver ihop på de tusentals sidorna i sina sista monografier: ”antibiografierna” över Stalin, Trotskij och Lenin. För det första är det mycket svårt att läsa Volkogonovs böcker från pärm till pärm. De är milt sagt okultiverade och intellektuellt förlöjligande. De lägger inte fram någon sammanhängande eller kontinuerlig bild av utvecklingen. Tvärtom är själva deras form sådan att de förhindrar en konsekvent story (det gäller speciellt det sista ämnet: Lenin). Författaren hoppar från en period till en annan, rycker fakta ur sitt historiska och tidsmässiga sammanhang, intar hela tiden en moralisk inställning, dundrar i fördömande ordalag och belamrar varenda sida med förtal. Jag ska därför bara ta fram de mer upprörande förfalskningarna som finns i hans tre sista större verk. Jag citerar ur de ryska utgåvorna av böckerna och översätter allt eftersom.

1988: Triumf och tragedi – Stalin

I Stalinbiografien från 1988 (som enligt författaren skrevs före 1985) presenterar Volkogonov fortfarande en traditionell syn på Lenin och oktoberrevolutionen. Enligt Volkogonov var Lenin ett geni och oktoberrevolutionen var höjdpunkten på hans bedrifter och en lysande milstolpe i mänsklighetens historia. Ändå är det helt enkelt omöjligt att hitta någon historisk genomgång eller analys av denna epokgörande händelse. Boken skiljer sig bara från hundratals andra böcker som skrivits mellan 1956 och 1985 på ett enda sätt: Volkogonov hade fått tillstånd att citera ur de hemliga arkiven, och boken åberopar hundratals dittills topphemliga dokument. Dessa citat förändrar på intet sätt författarens på det hela taget ortodoxa stalinistiska världsuppfattning som den såg ut efter Stalins död.

Bok 1, del 1, sidan 52: ”Trots sin slätstrukenhet hade Nikolaj II under lång tid och på ett slugt sätt sicksackat, försökt hitta kompromisser och var beredd att göra eftergifter till borgarklassen, allt för att rädda monarkin.” Denna underliga anmärkning är en av få som beskriver den tsaristiska regimen och de sociala, politiska och ekonomiska förhållanden som rådde i det ryska tsardömet. Vi vet helt enkelt inte vad som orsakade revolutionen. Hursomhelst är denna beskrivning av Nikolaj II som en slug politiker långt ifrån riktig.

Bok 1, del 1, sidan 76: ”Det är välkänt att upprorets organisatoriska förberedelser förelades det militärrevolutionära centrum som var sammansatt av CK-medlemmar (och bestod av fem personer inklusive Stalin), och även Petrogradsovjjetens militärrevolutionära kommitté...” Detta mytiska militärrevolutionära centrum i bolsjevikpartiet, som antas ha hjälpt Petrogradsovjjetens militärrevolutionära kommitté som leddes av Trotskij, är en av de tidigaste stalinistiska lögnerna. Den skapades i slutet av 1920-talet för att ge Stalin den ledande roll under oktoberupproret som de historiska dokumenten hade förnekat honom. På de efterföljande sidorna berättar Volkogonov hur det verkligen var, det vill säga att Trotskij ledde upproret medan Stalin var osynlig. Volkogonovs syfte verkar vara att jämställa både Stalins lögn och Trotskijs sanning och framställa det som en fråga om vilken det råder delade meningar och där de två antagonisterna bara försöker försköna sig själva.

Bok 1, del 1: I sin beskrivning av de sista åren av Lenins liv tar Volkogonov till mentala krumbukter för att svärta ner Trotskij och dennes kamp mot Stalin. Å ena sidan vill inte Lenin avlägsna Stalin och å den andra vill inte Lenin ingå ett block med Trotskij. Volkogonov är allra mest ohyfsad på sidan 183, där han anklagar Trotskij för att förfälska innebörden i Lenins testamente: ”Trotskij försökte ständigt rikta uppmärksamheten mot 'testamentet' och rycka ut vissa delar ur det och förändra dem till oigenkännlighet.”

På sidan 256 anklagar Volkogonov praktiskt taget Trotskij för att vara ansvarig för Stalins mord på medlemmarna i Trotskijs egen familj: ”I västvärldens ögon hade exilen fått en aura av martyrskap genom den tragedi som hade drabbat Trotskijs familj, och vilken till slut ledde till att alla barnen förintades som ett resultat av den blodiga virvelström i vilken deras faders kamp mot Stalin hade dragit in dem.” På de följande sidorna anklagar Volkogonov Trotskij för att förråda sitt land: ”För Trotskij kom ett årtionde av mycket aktiv kamp mot Stalin, och ibland, villigt eller ej, mot den stat som han till en början mycket aktivt hade hjälpt till att skapa och försvara” (*ibid* s 259), för historieförfalskning: ”Han [Trotskij] fortsatte att ge ut sina skrifter, och nedlät sig ofta till förfalskningar, överdrifter, påhitt med ett enda mål: att så mycket som möjligt skada Stalin...” (*ibid*), och för antirysk chauvinism: ”sådana slavofobiska, verkligt chauvinistiska uttryck...” (*ibid*, s 260).

Boken publicerades 1988, då Gorbatjov fortfarande gjorde gällande att han var en ”demokratisk kommunist” av Bucharins sort. I linje med Gorbatjovs politiska fordringar försöker Volkogonov med alla krafter framställa Bucharin i bästa möjliga ljus. Det gäller i synnerhet första bokens andra del, kapitlet ”Diktatur eller en diktator?”. Volkogonovs saga är att Bucharins Nep-vänliga program var det verkliga alternativet till Stalins totalitära avvikelse. Det finns inte ett ord om Bucharins snabba moraliska förfall som beledsagade hans politiska utveckling från partiets vänsterflygel till dess höger. Trots att Trotskij för länge sedan har förklarat detta för oss, fick sovjetiska läsare reda på det först 1991 i och med utgivningen av Bucharins cyniska aforismer om Lenins ”Testamente” och kampen mot Trotskij i tidskriften ”Izvestija TsK KPSS”, nummer 8. Av hänsyn till historien återger vi två av hans kvickheter:

Om du vill bli kommissarie för militära angelägenheter, förtala Trotskij.

Fullborda alltid Testamentet (till skillnad från en testamentarisk gåva) tvärtom.

Men låt oss gå vidare.

1990-1991: Trotskijbiografin.

I början av 1991 fullbordade Volkogonov sin biografi över Trotskij. I sitt tidigare verk om Stalin hade han redan påbörjat den stalinistiskt-återupprättande regimens samhällliga krav: att förneka att Trotskij utgjorde ett socialistiskt alternativ till stalinismen. I detta verk i två band pressas Volkogonov från två håll. Å ena sidan hade Trotskijs verk, i synnerhet ”*Den förrådade revolutionen*” redan kommit ut i Sovjetunionen. För att bevara sin egen auktoritet var Volkogonov tvungen att lägga fram en till hälften riktig genomgång av Trotskijs arbeten och publikationer. Å andra sidan hade Volkogonov redan gjort sig av med Gorbatjov och den gamla fackförenings- och partihierarkin och satsat på Jeltsins privatiserare och antikommunister. Resultatet av detta motsägelsefulla tryck är han återberättar Trotskijs liv på ett oklanderligt om än ojämnt sätt. Det saknas fortfarande en historiskt levande verklighet, men det finns åtminstone inga grova lögner.*

Det är intressant att gå igenom Volkogonovs förändrade bedömning av Trotskijs världsligt sinnade, internationella tänkesätt och ståndpunkter. 1988 anklagar Volkogonov Trotskij för att

* Här kommer Volkogonov väl billigt undan. Det är korrekt att Trotskij-biografin är bättre än Lenin-biografin (se nedan), då Volkogonov hade löpt linan ut och politiskt sällat sig till den borgerliga högerflygeln, men även Trotskij-biografin innehåller åtskilligt som är felaktigt, tendentiösa tolkningar, lögner, smutskastning och illasinnat förtal. Se [Öppet brev till general D. A. Volkogonov](#). av P Broué och A Pantsov. – Öa.

hata slaver, för antirysk chauvinism. 1991 gratulerar Volkogonov Trotskij för att vara fördjupad i europeisk kultur, och prisar hans kunskaper om västlig litteratur, konst och psykologi, och smickrar honom för att vara den ”mest europeiske bland revolutionärerna”. (Se bok 1, s 94-96.) Ärligt talat föredrar jag en erkänd levnadstecknare från väst, som Isaac Deutscher, Albert Glotzer eller Robert Wistrich som inte ändrar sina åsikter på direkt order uppifrån.

1993-1994: Leninbiografin.

Vid den här tidpunkten har Volkogonov gått hela varvet runt under sin politisk-historiska nyorientering. 1988 var han ”marxist-leninist”: Lenin var Gud, Stalin var en fallen ängel, Trotskij var en antikommunistisk överlöpare och en sovjetfientlig folkfiende. 1990-1991 hade Volkogonov skådat demokratins ljus och blivit en kosmopolitisk demokrat som brydde sig om godhet, moral och humanitära ideal. Men i denna senaste bok har Volkogonov skådat ett annat ljus. Nu är Moder Ryssland den vägledande principen, rysk patriotism ska vara alltings måttstock. Samtidigt har han upptäckt att Lenin var en ond ande som var hjärnan bakom den avskyvärda oktoberkuppen. Stalin var en sann leninist som gick i sin lärares fotspår. Trotskij var, är och ska alltid förbli en styggelse, en revolutionens demon, en värre tyrann än Stalin, och så vidare.

Denna bok är den minst läsvärda av de tre. Varje tanke på handling går förlorad när Volkogonov förställer sig, tar oss med på långa utflykter till olika ställen, personer och perioder, grubblar på moral och religion. Absurditeterna och de inre motsättningarna i Volkogonovs framställning är iögonfallande. Han utnyttjar det allmänna fördömande som både västerländska och före detta stalinistiska ”historiker” gjort av marxismen och tar till metoden med en Stor lögn. Här är några exempel.

Angående inledningen av Första världskriget: ”Den ryska tsaren, Nikolaj II som oförtjänt har glömts bort som en fredsälskande tsar, försökte stoppa slakten” (band 1, s 183). På samma sida fortsätter Volkogonov att driva med förnuft och med historien genom att hylla Nikolaj.

Volkogonov återuppväcker den urgamla sagan om att bolsjevikerna finansierades av tyskt guld och att Lenin var en tysk agent. Bevis – samma insinuationer rörande Ganetskij och Parvus som seriösa historiker har tillbakavisat för flera decennier sedan. Trots sitt flitiga och privilegierade sökande i KGB:s och partiets superhemliga arkiv lyckades han inte hitta ett enda konkret faktum, och på sidan 200 i band 1 medger han sitt misslyckande: ”Jag kan inte säga kategoriskt... det är ett stort mysterium...” etc.

När vi bläddrar på måfå stöter vi på en annan pärla: ”... den ortodoxa religionen är till sitt sinnelag djupt humanistisk. Den var inte med om någon inkquisition, brände inte kättare på bål, organiserade inga religiösa korståg. Ortodoxin hade alltid fördömt våld”. (Band 2, s 225.) Om vi erinrar oss de blodiga pogromer mot judar som den Heliga ortodoxa kyrkan oupphörligen var med om att starta, bannlysningen som riktades mot Leo Tolstoj för hans blandning av pacifism och prästerlig tro, och Beylisrättegången 1912-1913 som anklagade judarna för blodoffer, måste vi fråga oss: försöker Volkogonov skämta eller tror han att vi är fullständiga idioter?

Det är intressant att följa förändringarna av Volkogonovs världsuppfattning. I den sista boken avlöses ”Trotskijs” ”demokratiska humanism” från 1991 av gammaldags storrysk chauvinism och monarkism. Han återupplivar de gamla stalinistiska lögnerna om Trotskijs hat mot ryssar,

men riktar nu samma anklagelse för rysshät mot Lenin. Han fördömer Lenin för att ha en ”föraktlig inställning till Ryssland och ryssar” (Band 1, s 31), och stämplar honom som ”internationalistisk kosmopolit” snarare än ryss (*ibid*, s 52). ”Kosmopolit” var det stalinistiska kodordet för jude och var under vissa perioder en uppmaning till officiella pogromer. Volkogonovs noggranna spårande av Lenins icke-ryska (tyska, svenska och judiska) blodlinjer (se kapitel 1, ”De djupa rötterna”) påminner närmast om teorierna hos Alfred Rosenberg, en av Hitlers rasspecialister.

Allmänt sett är Volkogonovs metod i denna bok en ogenerad ohistorisk blandning: en sammanblandning av omständigheter och historiska sammanhang. Han fördömer Lenins demokratifientlighet utan att ta med inbördeskriget, den utländska interventionen och blockaden i beräkningen. Man undrar vad han anser om George Washingtons fruktansvärt omänskliga handlingar under förtrycket av de engelskvänliga lojalisterna i norra delen av staten New York under självständighetskriget, eller om Abraham Lincolns order till general Sherman att bränna ner Georgia under den berömda marschen till havet.

Den nationella frågan.

Volkogonov fördömer upprepade gånger bolsjevikerna och i synnerhet Lenin för att förråda Ryssland 1918 och för att de undertecknade den förnedrande och kränkande freden med Tyskland. För Volkogonov är undertecknandet av fredsfördraget ett definitivt bevis för att Lenin förrådade Rysslands intressen. ”För honom [Lenin] var revolutionen, hans makt, partiet ojämförligt mer kära än Ryssland. Han var trots allt beredd att utan tvekan ge tyskarna halva det europeiska Ryssland bara för att få behålla makten!” (Band 1, s 52). Men ett antal sidor längre fram verkar Volkogonov efterklokt kritisera Kerenskij och rekommenderar honom att ha behållit makten med hjälp av... separatfred med Tyskland! (*Ibid*, s 285). Ännu mer påfallande är de historiska fakta som Volkogonov väljer att utelämna: att många tsaristiska generaler 1917-1918 samarbetade med sina förutvarande tyska fiender mot sovjetmakten, till exempel Mannerheim i Finland, Skoropadskij i Ukraina, Krasnov vid Don, A P Rodzjanko och Judenitj i Estland.

När vi analyserar händelserna 1917-1918 i sitt historiska sammanhang, en uppgift som Volkogonov undviker, måste vi beakta att omvälvningarna under Första världskriget innebar att fyra stora imperier föll samman: Tyskland, Österrike-Ungern, Ryssland och det Ottomanska kejsardömet. Av dessa fyra var det bara Ryssland som trots ett våldsamt inre och yttre motstånd lyckades ena sig och återuppbygga sig i nästan intakt form. Förvisso berövades Sovjetunionen stora stråk av territorier i väst (vanligtvis genom utländsk intervention): Finland, de baltiska staterna, Polen (inklusive de västra delarna av Ukraina och Vitryssland) och Bessarabien, men på det hela taget måste bolsjevikernas internationalistiska klassbaserade nationella politik bedömas som ytterst framgångsrik i att bevara en enad stat.

Så här skrev en eftertänksam och mycket ärligare historiker: ”Men det vore svårt att överdriva betydelsen av den sovjetiska nationalitetspolitiken, vare sig inom dess historiska ram eller när det gäller dess slutgiltiga inflytande. Den var från första början den avgörande faktorn i Lenins häpnadsväckande prestation att återföreina nästan alla tsarernas forna kolonier efter den upplösning och splittring som krig, revolution och inbördeskrig åstadkommit, och den förblev länge en verksam faktor i sovjetisk utrikespolitik i många delar av världen..” (E H Carr, *Ryska revolutionen, del 1*, sid 413.)

Till skillnad från Lenins principiella och till syvende och sist framgångsrika politik kan vi undersöka den nationella politik som Volkogonovs chef förde. Under sin opposition mot Gorbatsjov 1990-1991 utnyttjade Jeltsin ryska nationalistiska paroller. Efter att aktivt ha stött den ryska nationalismen mot Gorbatsjovs paroller om ”sovjetisk patriotism” och de ekonomiska fördelar som en stor enad stat gav, hjälpte Jeltsin till att splittra upp Sovjetunionen i olika delar, så att han sedan kunde lägga vantarna på den största av dem, Ryssland. Han gick sedan vidare och försökte styra den ryska federationen, och grundade sig återigen på tanken om den ryska nationen och dess överlägsenhet. Denna kortsiktiga politik har lett till den nuvarande blodiga katastrofen i Tjetjenien och att problem dyker upp i varenda provins i Ryssland, vare sig de bebos av inhemska ryssar, tatarer, ugrier, tjetjener, etc. Vartefter de lokala eliterna girigt lägger vantarna på och plundrar alla resurser uppstår allt större lokal rivalitet i varenda provins och Ryssland själv hotas av sammanbrott som enhetlig stat. Volkogonovs ”ideal”.

Volkogonovs övning i att klättra upp till toppen av den sovjetiska hierarkin från tre håll (militären, partiet och vetenskapligt) har gjort honom väldigt känslig för denna miljö djupa sociala och historiska behov. Det är därför upplysande att se vilken sorts politisk regim han har rekommenderat på senare tid. På sidan 188 skriver han: ”Trots en svår situation hade Ryssland på det hela taget långt ifrån uttömt sina materiella och själsliga resurser att fortsätta kriget... Men den tsaristiska regimen hade i vissa avseenden blivit en Duma-regim och visade sin oförmåga att härska”. Med andra ord hade Romanovs hälsosamma absolutism undergrävt av 1905 års konstitutionella reformer. Förvisso tvekar och vacklar Volkogonov när hans känsliga näsa känner de förhärskande vindarna. I nästa mening motsäger han sig själv genom att kritisera Nikolaj II för att ta över posten som militär överbefälhavare. Men på nästa sida samlar han mod och förkunnar: ”På grund av sina urgamla traditioner har Ryssland blivit vant vid en ensam statsledare förkroppsligad i utstrålningen hos en konkret individ.”

Vi känner till att det nu finns starka monarkistiska strömningar inom de ryska (och ukrainska och kazakiska etc) härskande kretsarna. De olika maktclickarna, både Zjuganovs falska kommunister, de låtsasdemokratiska liberalerna runt Jeltsin eller Zjirinovskijs påhittade Liberaldemokrater (detta fascistiska parti heter faktiskt ”Liberaldemokrater”) lutar alla åt Ledarprincipen. Samtliga gör de statsmakten till en fetisch, alla omfattar de symbolerna Gud och Monarken. Här uppfyller Volkogonov den härskande elitens behov av att slå fast en auktoritär, kanske nedärvd, statsmakt, alltihopa givetvis i namn av Ryssland.

Volkogonov är inte den enda ”historiker” som skönmålar det tsaristiska kejsardömet och stöder en återgång till ett absolut nedärvt styre. I min bokhylla har jag en rysk historiebok som gavs ut 1993 av Plechanovinstitutet under ledning av professor Sh M Muntjajev. Denna anspråkslösa pocketbok skriver också det ryska tsardömet historia för att passa de monarkistiska uppfattningarna. Dessa revideringar av historien åtföljs av en religiös kampanj för att helgonförklara Nikolaj II, och olika politiska och militära klubbar och organisationer agiterar för att återupprätta monarkin.

Om det behövs några bevis för den marxistiska åsikten om materiens överhöghet över idéerna så ger Volkogonovs och tusentals andra ”intellektuellas” snabba byte av filosofiska och moraliska teorier bevis i överflöd. Här är Volkogonovs egen förklaring till sin mirakulösa omvändning: ”Jag skrev min bok om Stalin före 1985, då jag inte kunde känna till alla dessa dokument... Och alla, inberäknat mig, trodde vi på den proletäre ledarens 'stora humanism'.” (Band 1, s 144.) Tanken att den sovjetiska militärens främste censor och propagandist helt enkelt hade låtit lura sig låter alltför godtroget. Volkogonov hade naturligtvis under många år

haft den sällsynta förmånen att både ha tillgång till dokumenten i arkiven och de tusentals böcker om sovjetologi som fanns i väst. Vi bör notera att denne ”demokrat” inte publicerade dessa enorma mängder av dokument så att alla skulle kunna läsa och bedöma dem. Han kontrollerade och skaffade sig monopol på tillgången till arkiven och drog på alla möjliga sätt nytta av dessa restriktioner.

Trots att han fyller de bibliografiska delarna i böckerna med sidor av hänvisningar till de hemliga arkiven så framkommer det dessutom mycket lite av vikt (nytt för läsare i väst). Vi känner till den röda terrorn under inbördeskriget. Tusentals böcker fördömde bolsjevikernas stängande av den konstituerande församlingen i januari 1918. Betydligt färre publikationer fördömde Jeltsin när han terroriserade parlamentet i oktober 1983. Bolsjevikerna dolde inte sin terror. Tvärtom. Precis som jakobinerna 1793 förkunnade de den öppet, eftersom en allmän kännedom om terrorn var ett av de effektivaste vapnen för att vinna inbördeskriget både i Frankrike och Ryssland.

Tyvärr är inte orsaken till Volkogonovs snabba omvändning från ”ateistisk marxist-leninist” till humanistisk demokrat och sedan till gudfruktig rysk nationalist att en historisk vetenskapsman har befriats intellektuellt. Skälet till denna ideologiska förvandling är betydligt mer alldagligt, och har ett direkt samband med den giriga och kriminella ryska borgarklassens ideologiska behov. Det är ett samhällsskikt vars förflutna är en blandning av maktmissbruk, stöld av statlig egendom och kriminella spekulationer med detta stöldgods. Dess framtid är lika osäker eftersom alla tecken pekar på att den ryska industrin är på väg att utplånas. Den ryska kapitalismens så kallade återuppståndelse har mycket gemensamt med voodokulten om att återuppväcka de döda. (Till voodons försvar måste man säga att de försöker återuppväcka nyligen avlidna medan den ryska kapitalismen rasade ihop för en hel massa år sedan.) Den ryska kapitalismen hade spelat ut sin roll historiskt 1917 och kan inte återupplivas nu. Därför måste kapitalismens ideologer vända sig till myter, shamaner, relikier efter helgon och tsarer och andra övernaturliga underverk.

Men kritikerna i väst då?

Om det finns ett område där historieskrivningen i väst med rätta berömt sig under de senaste 60 åren så är det dess förakt för de lögnar och förfalskningar som publicerades i Stalins Ryssland och under åren efter Stalin. Det är därför ännu mer förbryllande att gräddan av västvärldens historiker i frågan om Volkogonovs samling av motsägelsefulla sagor och undanflykter kollektivt har av sagt sig sin kritiska förmåga och hängivit sig åt en orgie av smicker och kryperi.

Vi ska inte besvära läsaren med en genomgripande analys av de många recensioner av Volkogonovs böcker som under de senaste fem åren har publicerats i de mest ansedda tidskrifter. De är för många att nämna. De har dock en sak gemensamt: recensenterna ägnar mer uppmärksamhet åt författaren än åt berättelsen.

I viss mån är ett sådant byte av fokus berättigat. Sovjetunionens sammanbrott ledde till ett aldrig tidigare skådat fenomen: den härskande eliten i en mäktig stat har medvetet och avsiktligt störtat sitt system och nästan till siste man förkastat de ideal och principer som de under årtionden hade upprätthållit ytterst brutalt och grundligt. Volkogonovs roll som denna elits främsta propagandist var uppenbar. Han måste snabbt skapa några nya historiska myter för att klä på Jeltsins alltför nakna och avskyvärda person. Den postsovjetiska intellektuella elitens mentala krumbukter är väl värda att betrakta.

Men det är ännu en anledning för recensenterna att vara på sin vakt, inte ta Volkogonovs bortförklaringar för kontant, undersöka hans bevis under lupp, titta vilka som vinner på de nya myterna. Tyvärr skrevs de flesta recensioner inte i vetenskapligt syfte utan med en mycket speciell politisk vinkling. I själva verket vore en analys av innebörden i dessa ledande recensioner ytterst avslöjande.

Exempelvis ifrågasatte David Remnicks recension av "Stalin" i *The New York Review of Books* den 5 november 1992 fortfarande Volkogonov: "Volkogonov var inget inspirerande val. Han har givit ut dussintals böcker och monografier om militär ideologi och ingen av dem har ens antytt något oberoende, någon hårdhet eller något kritiskt tänkande." Remnick påpekar angående boken att "Volkogonov inte hittade några definitiva svar på historiens kvarvarande gåtor". Ändå avslutar han den första delen i sin recension med att säga att "boken ingalunda är ett misslyckande" eftersom den i Sovjetunionen hade ett definitivt kulturellt syfte genom att säga sanningen om och avmystifiera Stalin och den sovjetiska hierarkin. Sedan ägnar Remnick de tre sista delarna av sin "recension" åt att berätta för oss om Volkogonov – hjälten. Detta byte av tonvikt från de historiska frågorna av intresse till ett förhållande och idealisering av Volkogonov är betecknande för nästan varenda recension.

Även om Trotskijbiografen gavs ut i Ryssland 1991, tre år före Leninbiografen, var det på biografen över Lenin som de flesta recensenter riktade in sig. William Taubman slog an tonen i alla dessa egennyttiga stycken i *New York Review of Books* den 13 november 1994: "Det antikommunistiska öst och väst har sedan länge velat hävda att Stalins brott härrörde direkt från Lenin. Nu har Volkogonov kommit fram till denna förkrossande syn på sin tidigare avgud." Det var Volkogonovs antileninism och antikommunism och inte innehållet i hans "vetenskapliga forskning" som drog till sig allt mer smickrande ord i alla de följande rapporterna. De amerikanska sovjetologernas domprost Robert Conquest hakar på detta hat mot Lenin och utvecklar det ännu mer: "[Lenins] besatthet av ren förstörelselusta slog mig som ännu mer dominerande, ännu mer humorfri än Stalins" (*The New York Review of Books*, 8 juni 1995). Vi bör lägga märke till denna förkärlek för Stalin framför Lenin, och bara påpeka att herr Conquest delar denna med ett antal andra politiska strömningar: på 1930-talet omfattade Stalins anhängare de fabianska socialisterna Sydney och Beatrice Webb, de ryska fascistiska grupperna utomlands, och 1939 värvade denna grupp av vänner Hitler. Under Moskvarättegångarna stödde till och med president Roosevelt Stalin mot hans offer. Idag räknar Stalins försvarare bland andra den tidigare KGB-agenten och nuvarande ledaren för den ortodoxa kyrkan patriarken Tichon, ledaren för det "ryska kommunistpartiet" Gennadij Zjiganov, vissa strömningar i olika "kommunistiska" partier och diverse akademiker som längtar tillbaka till kalla krigets trygghet och visshet.

Det är intressant att höra några få oeniga stämmor i denna kör av hejklacksledare. I en artikel från 30 januari 1995 har Roy Medvedev några värdefulla poänger. För det första utnyttjade Volkogonov sin ställning som "en av tre personer (tillsammans med Rudolf Pichoja och N Pokrovskij) som sedan 1992 hade lett den ryska regeringens Kommitté för arkivfrågor" för att skaffa sig monopol på tillgång till arkiven. Även om Medvedev tycker att Volkogonovs bok är "rätt bra", säger han för det andra att "specialister troligen skulle ha föredragit att man helt enkelt gav ut ett antal band med tidigare icke publicerade Lenindokument". För det tredje kritiserar han Volkogonov för att "undvika att verkligen analysera" Lenins personlighet. För det fjärde anmärker Medvedev att Volkogonov "hoppade över stora delar av Lenins liv" och att "Volkogonov nästan inte skriver något om leninismen eller dess förhållande till marxismen och andra socialistiska strömningar i Europa och Ryssland". För det femte konstaterar Medvedev att "det inte finns några avslöjanden i de nya dokumenten, ty även i de tio senaste

banden av Lenins fullständiga Samlade verk på ryska finns liknande dokument”. Sammanfattningsvis klargör Medvedev, en man som jämfört med Volkogonov har en väl så mycket längre bana av opposition mot stalinismen och historisk vetenskaplig forskning, att Volkogonovs böcker är värdelösa för historisk forskning.

Theodore Draper skrev en annan sorts recension. I *New York Review of Books* den 4 april 1996 skrev Draper utförligt om några framträdande punkter i Volkogonovs ”Trotskij”, och avslutar: ”Volkogonovs bok tillför inte mycket som är nytt eller avslöjande... Den överträffar inte Deutschers verk... men tillägger tillräckligt mycket för att vara ett mindre bidrag till det omfattande bibliotek som har samlats kring Leo Trotskijs liv och tid.” Men det skolande värdet hos denna recension undergrävdes av det ”jag bryr mig inte ett dyft om historien”-uttalande som Draper gör: ”För de flesta människor har Trotskij blivit ett alltmer diffust minne, och oavsett vilka hans profetior var så tillhör de en annan tidsålder.” Detta är ett upprörande uttalande av en historiker. Om vi ska behandla historien som en vetenskap, vilket marxister gör, då måste Trotskijs analyser och förutsägelser (profetior om ni så önskar) undersökas i ljuset av våra erfarenheter och aktuella händelser.

Hade Trotskij rätt med sin ”teori om den permanenta revolutionen”, som förutsade den kommande ryska revolutionens socialistiska karaktär? Var Trotskijs bedömning av den termidorianska byråkratin i Sovjet korrekt? Hade Trotskij rätt eller fel i sin analys av Sovjetunionens motsägelsefulla och övergående karaktär? Gjorde Trotskij rätt eller fel när han tillrådde en enhetsfrontspolitik för kampen mot Hitlers seger i Tyskland? Hade Trotskij rätt eller fel i sina analyser av de händelser som ledde fram till Andra världskriget? Gjorde Trotskij rätt eller fel när han försvarade Lenins uppfattning om den revolutionära förtruppen? Var det rätt av Trotskij att försvara den marxistiska analysen av kapitalismens motsättningar? Om historien är en vetenskap då måste vi utvärdera sociala teorier i ljuset av erfarenheterna. Draper lägger ner sin röst i denna fråga.

Ett nästan ännu kraftigare slag för den historiska sanningen levererades av Daniel Singer i ”*The Nation*” den 25 mars 1996. Det är en bra artikel och bör läsas för sitt eget värde. Singer jämför Deutscher och Volkogonov och avslutar: ”Det är en enorm avgrund mellan en inspirerad författare och en tråkig pennfäktare, en historiker med en vision och en vindflöjel, en socialistisk tänkare och en omvänd stalinistisk dussinförfattare.”

Vi avslutar denna genomgång med att titta på en artikel som skrevs för *The New York Times Book Review* den 24 mars 1996 av den amerikanska hovhistorikern Richard Pipes. Pipes gjorde sig ett namn och en karriär som analytiker av den sovjetiska nationalitetspolitikens styrka och svagheter. I sin tidiga bok *The Formation of the Soviet Union* skrev han: ”Hela det bolsjevikiska nationella programmet var ämnat att vinna nationalistiska sympatier med hjälp av generösa erbjudanden om nationellt självbestämmande”, och: ”Enligt Lenins uppfattning var det bara nödvändigt att inta en vänskaplig, försonlig inställning till de icke ryska undersåtarna.” På den tiden utvärderade Pipes ett starkt och segerrikt Sovjetunionen efter dess seger över fascismen, och han berättade för Pentagon var fienden hade sin styrka.

Varken Pipes eller någon annan sovjetolog förutsåg Sovjetunionens sammanbrott och hur dess egen härskande elit förrådade det. Men efter sammanbrottet upplever de å ena sidan att det inte behövs någon realistisk bedömning av ”kommunismens” styrka ur militär synvinkel, och å den andra har allt motstånd mot deras antikommunistiska lögnar och förfalskningar sopats undan. Det är Pipes som återuppväcker Stalins förtal mot Trotskij. Punkt 1: ”Han var omåttligt fåfång, arrogant och ofta oförsämd, och medfött oförmögen till den sorts disciplinerat teamwork som bolsjevikpartiet krävde av sina medlemmar.” Punkt 2: ”Lenin

uppskattade Trotskij's brutalitet och förakt för mänskligheten liksom hans utomordentliga litterära gåvor och vältalighet. Men han hade en mycket låg uppfattning om hans politiska och administrativa förmåga." Punkt 3: "Han [Trotskij] lyfte inte ett finger för att hjälpa offren för pogromerna i Ukraina 1919-1920." Punkt 4: "Efter 1920 rådgjorde Lenin allt oftare med Stalin istället för med Trotskij." Punkt 5: "Han [Stalin] var Lenins verkliga lärjunge och rättmätiga efterträdare." Punkt... Men det finns alltför många lögner i denna korta artikel för att vi ska kunna räkna upp dem. Det är snarare en antikommunistisk hysteriker än en författare, för att inte tala om en historiker. Pipes upprepar till och med det blodiga förtal som Stalin utnyttjade under Moskvarättegångarna att "Trotskij och Leon Sedov, hans son och närmaste medarbetare, ofta sa och skrev att Stalins regim måste störtas och Stalin själv mördas."

Volkogonov är död men det finns gott om lögnare och förtalare på båda sidor av Atlanten. Pipes' befängda förfalskningar avslöjar det hopplösa tillståndet för den amerikanska härskande klassens självförtroende.

Volkogonov är död, och undertecknad beklagar att en så pålitlig tolk av Kremlelitens avsikter har försvunnit.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)

[Volkogonovs biografier:

- *Stalin: Triumph and tragedy*, Grove Weidenfeld, 1991
- *Lenin: A New Biography*, Free Press, 1994
- *Trotsky: The Eternal Revolutionary*, Free Press, 1996]